

Titulus VIII. De Schismaticis, et ordinatis ab eis.	243.
Titulus IX. De Apostatis, et reiterant. baptisma.	244.
Titulus X. De His, qui filios occiderunt.	245.
Titulus XI. De Infantibus, et languidis expositis.	246.
Titulus XII. De Homicidio voluntario, vel casuali.	247.
Titulus XIII. De Torneamentis.	250.
Titulus XIV. De Clericis pugnantibus in Duello.	251.
Titulus XV. De Saggiariis.	253.
Titulus XVI. De Adulteriis, et Stupro.	254.
Titulus XVII. De Raptoribus, Incendiariis, et Violatoribus Ecclesiarum.	255.
Titulus XVIII. De Furtis.	256.
Titulus XIX. De Usuris.	258.
Titulus XX. De Crivine falsi.	260.
Titulus XXI. De Sortilegiis.	261.
Titulus XXII. De Collusione detegenda.	262.
Titulus XXIII. De delictis Puerorum.	ibid.
Titulus XXIV. De Clerico venatore.	263.
Titulus XXV. De Clerico percussore.	ibid.
Titulus XXVI. De Maledicis.	264.
Titulus XXVII. De Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto, ministrante.	265.
Titulus XXVIII. De Clerico non ordinato ministr.	266.
Titulus XXIX. De Clerico per saltum promot.	267.
Titulus XXX. De eo, qui furtive Ordinem suscepit.	ibid.
Titulus XXXI. De Excessibus Praelatorum, et Subditorum.	268.
Titulus XXXII. De Novi operis nunciatione.	ibid.
Titulus XXXIII. De Privilegiis, et excessibus privilegiatorum.	269.
Titulus XXXIV. De Purgatione canonica.	270.
Titulus XXXV. De Purgatione vulgari.	272.
Titulus XXXVI. De Iniuriis, et damno dato.	273.
Titulus XXXVII. De Poenis.	274.
Titulus XXXVIII. De Poenitentis, et remissionib.	276.
Titulus XXXIX. De Sententia Excommunication.	279.
Titulus XL. De verborum significatione.	284.
Titulus XLI. De Regulis Iuris.	ibid.
	LI.

LIBER TERTIUS.

TITULUS PRIMUS.

De vita, et honestate Clericorum.

CLERICORUM nomen, sicut et Sacerdotum, primis Ecclesiae saeculis Christianis omnibus fuisse tributum plurima ostendunt antiqua monumenta: verum procedente tempore coercita ea significatio fuit, ut denotaret tantum viros in ordine ecclesiastico constitutos: in eaque usurpatur in hoc loco dum quaeritur de eorumdem vita, atque honestate (1).

Inculpatam eam, atque innoxiam debere esse praedicarunt constantissimè S. Patres; sed et satis id arguit sanctitas ministerii ipsis tributi. Profectò in re notissima immorarer, si argumenta ad id congerere vellem. Paucis plura comprehendunt Trident. Tom. II. A.

(1) Clericos etiam vocari consuevisse quotquot litteris operam dare contingerat, probat Benedictus XIV. de Synodo Dioec. lib. 5. cap. 11. n. 2.

tini Patres, dum in *sess. 22, de Reform. cap. 1.* aiunt: *Nihil est, quod alios magis ad pietatem, et Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita, et exemplum, qui se Divino ministerio dedicarunt; cum enim à rebus saeculi sublatis in altiore locum conspiciantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos conijciunt, ex iisque sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos vitam, moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nihil nisi grave, moderatum, ac religione plenum prae se ferant; levitia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.* De iis ergo potius nonnulla subjiciam, quae ipsis vetita apparent in capitibus huius tituli, uti prorsus indigna hominibus tabernaculum Dei inhabitantibus, ut verbis utar Innocentii XIII. in *Bulla Apostolici ministerii.*

Et quidem in primis minimè Clericis congruit armorum delatio, cum oratione potius, atque mansuetudine, munitos eos esse oporteat, *cap. 2. et can. 17. Concilii Moguntini ann. 819.* cuius Patres ita aiebant: *Nos autem, qui reliquimus saeculum, id modis omnibus observare volumus, ut arma spiritualia habeamus, saecularia dimittamus: Laicis verò, qui apud nos sunt, arma portare non praecidicemus, quia antiquus mos est, et ad nos usque pervenit.* Sic legimus plures Christianos, quantunvis laicos, militiam post baptismum sequi detestatos, quasi minus eos deceret armorum gestatio: neutiquam tamen existimandum est belli iusti exercitium (quod quale sit iudicare Principum, non subditorum est) à Religione Christiana abhorrerè, uti strenuè probat D. Augustinus *Epist. 5.*

Crapula, aut ebrietas, Jusus immoderatus, foenoris, aut alterius minus honesti lucri sectatio, aliaque huiusmodi, quae etiam in laicis turpia habentur,

tur, adèd Clericis prohibita sunt, ut nihil necessum sit de eis subicere: tantum adnotabo, etiam dum iudicandi manus obeunt, praecipì eisdem in *cap. 10.* ne quid hoc nomine accipiant, etiamsi ferat consuetudo; ad vitandam nempe vel minimam speciem mali. Excepta deinde sunt in *cap. 11. §. 4. de Rescriptis* in 6. esculenta, et potulenta merà liberalitate oblata, et quae paucis diebus consumi possint: item modicae impensae, si litis causae extra domicilium proficisci contigerit, nisi notabiliter pauperes fuerint litigantes: aliàs ad restitutionem eos cogit Bonifacius VIII. nulla eorum, quibus restitutio facienda fuerit, remissione ullatenus profutura.

Deinde maximè expedit, quod Clerici honestis vestibus utantur iuxta cuiusque Regionis consuetudines. Quaenam illae sint definire Episcoporum est; nam neque Sinodus Trident. praescripsit, eos uti debere vestibus ordini suo congruentibus statuisse contenta. Sanè expressit nonnulla hac de re Innocentius III. in *cap. 15. b. tit.* statuens ut clausa deferrent indumenta, nimia brevitate, vel longitudine non notanda; insuperque prohibens, quod pannis rubeis, aut viridibus, necnon manicis, aut sotularibus constitutis, fraenis, sellis, pectoralibus, caltaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus, uterentur: sed et capps manicatas ad Divinum Officium intra Ecclesiam, nec alibi ab eis, qui in Sacerdotio, et Personatibus constituti sunt, ferri non debere praescripsit, nisi iusta causa timoris exegerit habitum transformari: tandem fibularum, et corrigiarum auri, vel argenti ornatum habentium, atque annulorum usum prohibuit, exceptis his, quibus competit ratione Dignitatis. Coeterum non omnia haec hodiernis temporibus forsàn congruerent: unde proficitur Benedictus XIV. se amico Episcopo, qui Constitutione probibuerat Clericis usum fibularum

rum in calceis, iuxta statuta ab Innocentio III. *praedict. loco*, suasisse, ut eam deleret, cum S. Pontifex de longe diversis loquatur fibulis; sicque maturem rem omnem Episcopos pendere hortatur, antequam Constitutiones in Diocesibus edant hac de re novitates speciem habituras. Illud asseri valet, quinque prioribus saeculis vestes civiles Clericorum modestia, non forma, à vestibus Laicorum discrepasse; deinde vero generaliter fuisse receptum, ut veste talari induerentur, et quidem nigri coloris.

Praecipitur eisdem in *cap. 5.* ut neque comam, neque barbam nutriant: quod aequè statuitur, in *praecedenti*, et quidem sub anathemate: sed primum, desumptum ex Concilio Carthaginensi, neque eiusdem verae lectioni convenire contendunt plerique, neque disciplinae illius temporis: congruit sanè temporibus Gregorii IX. quibus fortè sententiam suam accommodavit S. Raimundus, quod et in aliis locis effecit. Animadvertere iuvat cum Giraldi nutritionem comae, de qua hoc loco, intelligendam de ea, quae morem lascivum, vanum, et foemineum praesert: neque poenam ipso facto incurri, licet videatur latae sententiae propter verba illa *capitis 4. anathema sit (1).*

Tonsuram quoque deferre iubentur Clerici Ordini suo congruentem.

Denique, ut locis Deo sacris debitus servetur honor, et ut Clericorum dignitas magis, magisque elucescat, traditur in *cap. 1.* ex Concilio Moguntino, aut potius *ex canone 4. Concilii Turonici, aut Turonensis ann. 570.* in quo verba capitis leguntur, horum stationem in Ecclesia separatam esse debere ab

(1) Prohibentur praecipuè Clerici deferre comam adscititiam, vulgò *Peluca*. Benedictus XIII. prohibuit indiscriminatim in Concilio Rom. *anni 1725.* Benedictus XIV. docet eà uti hodie non posse Sacerdotes extra Missam sine licentia Episcopi: in actu autem celebrationis ut deferatur, requiritur licentia S. Pontificis.

ea, in qua consistunt Laici: his autem solum ad communicandum, et orandum permittitur ingressus in Sancta Sanctorum, quo nomine vocantur loca maximè sancta, sicut dicuntur Cantica Canticorum, quae sunt praestantissima. At Patres Concilii Tolotani IV. statuunt *can. 17. ut Sacerdos, et Levita ante Altare communicent, in Choro Clerus, extra Chorum Populus.* In Concilio etiam Bracarensi sic legitur: *Placuit, ut intra Sanctuarium Altaris ingredi ad communicandum non liceat viris, vel mulieribus, nisi tantum Clericis, sicut et antiquis canonibus statutum est.* Haec loca satis exhibent Hispanae Ecclesiae hac in re sollicitudinem; et magis convenire videntur pristinae disciplinae; nam et in Laodiceno Concilio invenimus solis licere sacro ministerio dedicatis ingredi Sanctuarium, inibique communicare (1).

Historici tradunt ex laicis primùm Imperatoribus concessum fuisse ingressum in Sancta Sanctorum, dum munera offerebant: in quo indulgentior fuit Ecclesia Graeca, uti apparet ex egregio illo Ambrosii facto, qui Theodosio Imperatori aditum prohibuit in locum Clericis destinatum; in quo facile non est diffinire plusne laudanda sit Sanctissimi Episcopi constantia, an Religiosissimi Imperatoris humilitas, qui Sede, licet eminentiore, inter laicos tamen posita contentus, Nectarii Patriarcae Constantinopolitani precibus vinci nunquam valuit, ut inter Clericos sederet.

TI-

(1) Olim Clerici criminosi plectebantur privatione communionis Clericalis, et solum eis licebat communicare cum Populo, unde plures occurrunt canones de communione laica agentes.

Videas Cabassutum in Dissertat. 16. de *Communione laica, et peregrina.*

TITULUS II.

De cohabitatione Clericorum, et Mulierum.

Hic quoque Titulus pertinet ad Clericorum vitam, et honestatem, quae vix illibata servari potest, si cohabitent cum mulieribus. *Maximè quidem illud curandum est*, aiebat Isidorus Pelusiotès, *ut crebros mulierum congressus fugiamus: si autem necessitas compulerit, ut saltem oculos tanquam injecto fraeno coerceamus.*

Innumerae ferè extant ecclesiasticae constitutiones, quae vetant Clericis foeminarum extranearum cohabitationem. In *can. 3. Nicaeno* tantùm excipiuntur mater, soror, amita, et illae personae, cum quibus naturale foedus nullam permittit adesse suspensionem: coeterùm et has excluserunt Patres Moguntini, et Namnetenses, ut patet in *cap. 1. b. tit. recesseruntque* verosimiliter à veteri disciplina, aut ob turpe aliquod posterius exemplar, vel quod censerent imminere adhuc Clericis periculum, saltèm cum praedictarum consanguinearum pedisequis, et amicis (1). Verùm antiquae disciplinae adhaesit Innocentius III. in *cap. penult. cui* conveniunt *Leges Regiae 37. et 38. part. 1. tit. 6.* à qua non faciliè recedere debere Episcopos in sanctionibus Sinodalibus hac de re edendis pluribus ostendit Benedictus XIV. *de Sinod. Dioec. lib. 11. cap. 4. n. 7.* quanvis turpe incestus flagitium semel, aut iterum perpetrari contingat; ne populo scandalum generetur edita generali lege, quae prohibeat cohabitationem cum coniunctis omnibus. Va-

(1) Sententia *capitis 1.* non rectè tribuitur Concilio Moguntino; licet enim idem statutum in hoc fuerit, verba tamen soli conveniunt Namnetensi.

Variae statutae poenae inveniuntur in iure adversus Clericos concubinarior, et fornicarios, quarum nonnullae recensentur in hoc titulo: quid in hac re observandum sit definiit Sinodus Tridentina in *sess. 21. de Reform. cap. 6. et 25. cap. 14.* in quo statuitur, quod, si Clerici concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo, vel extra detinent, aut cum iis ullam consuetudinem habere audent, et à Superiore moniti non abstinerint, tertia parte fructuum, obventionum, ac proventuum beneficiorum suorum quorumcumque, et pensionum sint privati ipso facto. Sin verò in delicto eodem cum eadem, vel alia foemina perseverantes secundae monitioni adhuc non parerint, non tantùm fructus omnes, ac proventus suorum beneficiorum, et pensionum eo ipso amittant, sed etiam à beneficiorum administratione, quoad Ordinarium arbitrabitur, suspendantur. Contumaces beneficium ipsi sunt privandi; neque alia obtinere valent, nisi post peractam poenitentiam ex causa Superior cum eis dispensaverit. Tandem qui intermissum consortium repetunt, ultra praedictas poenas, excommunicatione veniunt plectendi.

Pluries quoque statum reperitur notorium concubinarium vitandum esse, praesertim verò in *cap. 7. et 10. b. tit.* verùm hodie servanda venit regula à Martino V. stabilita in Concilio Constantiensi, iuxta quam illi tantum excommunicati, suspensi, vel interdicti dicuntur non tolerati ab Ecclesia, ut eos vitare teneamur, et ab eorum communione in divinatorum auditione, vel Sacramentorum perceptione, vel aliàs abstinere, qui per sententiam hominis sunt nominatim denunciati, aut notorii Clericorum percussores; hoc est, quos adeò constiterit incidisse in sententiam canonis: *Si quis suadente*, ut nulla possit tergiversatione celari.

TITULUS III.

De Clericis coniugatis.

Non solum damnatae mulierum coniunctiones interdiciuntur Clericis, sed et quae aliis licent, qualis est matrimonialis. Iam verò, ut disciplina, quae circa coniugia Clericorum viguit, percipiatur, distinguendi veniunt Ordines minores à maioribus; deinde secernere oportet Ecclesiae Orientalis disciplinam ab Occidentali, et antiquam à posteriori.

Dum ad priora saecula quis respicit, rem sanè invenit difficultatibus involutam: quid certius in materia existimem, paucis aperiàm cum Iacobo de Lande in tractatu *de Nuptiis Clericor. vet. aut permissis*.

Qui ad maiores Ordines adhuc coelibes promoti fuerant, neque in Ecclesia Graeca, nec Latina, potuerunt uxorari: apparet id ex quamp plurimis monumentis, dummodo excipiamus singularem Anciranae Synodi disciplinam, quae permittebat matrimonium Diaconis, qui protestati fuissent tempore ordinationis se non posse continere. Hic observandum est nomine Ordinum maiorum à me intelligi Episcopatum, Presbiteratum, et Diaconatum; nam Subdiaconatus nonnisi posteriori fuit eisdem adensusus. Quoties autem uxoratus iam praedictis Ordinibus insigniebatur, abstinere ex tunc debebat ab usu coniugii, quin tamen uxori necessaria denegaret vitae subsidia; ita tamen, ut secum pariter non commoraretur, sed aut Monasterio inclusa, ut volebat M. Basilius, aut saltem in diversa domo: hinc S. Gregorius M. in *Dialog.* ait de Ursicino Sacerdote *hic ex tempore ordinationis suae Presbiteram suam (hoc est uxorem) ut sororem diligens, sed quasi hostem cavens, ad se proprius accedere nunquam sinebat;* unde, et in extremum vitae ductus discrimen qua-

dra-

dragesimo ordinationis anno, cum aurem illius narius admovisset uxor, incerta an expirasset, clamavit sanctissimus senex: *Discede mulier; adhuc igniculus est; amove paleam.* Id non tam lege aliqua expressa receptum fuisse videtur, quam consuetudine, quae ab Apostolis descendebat: nam Apostolos hortatos fuisse continentiam, quae praecipue Ministros Altaris decet, in comperto est: et si quis eorum erat uxoratus, dum coopari meruit in Apostolatam (ut testantur plerique historici de D. Petro, quiddid tamen de hoc sit) conjecturae sunt non leves, quae suadeant, eos uxorium consortium reliquisse, ut firmitus Salvatori adhaerent: sanè adducì posset locus Matthaei in *cap. 19.* et exemplum Mosis, et Aarom, qui post recepta divina oracula à filiorum procreatione abstinerunt. Ex his simul patet quomodo intelligenda sint verba Pauli, dum ait Episcopum debere esse unius uxoris virum, maxime si adiungantur, quae diximus ad *tit. 2 r. lib. 1.* Praedictis minime officiant canones Trullani; nam nemo nescit quaenam eis adhibenda sit fides, cum vera Sinodus Trullana nullum canonem ediderit.

Mansit sanctissima haec disciplina in omni Ecclesia nonnullis saeculis: deinde verò cum in ea permanere plures Ministri detrectarent, Constitutionibus opus fuit, quibus prohiberentur uxoribus commisceri; in qua re, sicut in coeteris ferè omnibus puriori disciplinae servandae statutis, praevit reliquis Hispana Ecclesia, ut patet *canone 33. Illiberritano,* ubi haec leguntur: *Placuit non totum prohiberi Episcopis, Presbiteris, Diaconibus, et Subdiaconibus positus in ministerio abstinere se à coniugibus, et non generare filios: quicumque verò fecerit, ab honore Clericorum exterminetur.* Conveniunt alia plura Conciliorum placita; notatu autem dignum est, quod continetur in Concilio Carthaginiensi II. canone 2. his verbis: *Placuit, et concedet Sacrosanctos Antistites,*
Tom. II. B et

IO EXPLANATIO IUR. DECRETAL.

et Dei Sacerdotes, necnon et Levitas, vel qui Sacramentis divinis inserviunt continentes esse in omnibus quo possint simpliciter quod à Deo postulant impetrare, ut Apostoli docuerunt, et ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus: ab universis Episcopis dictum est, omnibus placet, ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, et qui Sacramentis contractant, pudicitiae custodes, etiam se ab uxoribus continent. Stabilitum aequè fuit, ut uxoratis non patèret ingressus ad maiores Ordines, nisi simul castitatem promitterent. His legibus parère noluerunt Graeci, et, quamvis constitutis in Ordinibus maioribus coniugium non permitterent, tamen ab usu antea contracti abstinere detrectarunt, excepto solum tempore ministerii, sive vicis suae; exceptis quoque Episcopis, quibus interdiceretur omnino. Id aequè fuit observatum in Ecclesiis Latinis, quae Graecis erant subjectae, ut in Apulia, sive Apuleia, et Calabria. Non defuerunt etiam in Latina Ecclesia, quibus admodum durae hae leges viderentur (1); sed tandem universaliter receptae, et approbatae sunt. Et haec quidem de maioribus Ordinibus.

Viris in minoribus constitutis licuit semper, et licet hodie, matrimonium contrahere: verum illud inter antiquam, et hodiernam disciplinam discrimen est,

(1) Inseri hic solet factum Confessoris Paphnutii in Synodo Nicæna, quod referunt Socrates, et Sozomenus; asserentes, intendisse quidem Nicænos Patres legem statuere, ut sacri Administrum ab uxoriis complexibus abstinèrent; verum Paphnutium adeo validis rationibus obstitisse, ut coeteros in suam sententiam traxerit. Cum tamen narratio haece plurium Patrum testimonio non admodum conveniat, praecipuè Hieronimi *adversus Vigilantium*, et Epiphani *Haereticorum* 56. tanti aestimare non audemus aut testimonium Socratis, et Sozomeni; aut D. Ferdinandi de Mendoza, Selvagii, aliorumque auctoritatem, ut eidem subscribere debeamus.

II. TITULUS III. DE Uxoribus Clericorum. II

est, quod olim non amitteret beneficium, et praebendam ob contractum coniugium: unde legimus tempore, quo Clerici in communi vivebant, sportulas coniugatis exterius mitti solitas: deinceps verò beneficio, aut praebenda, ipso facto privati sunt; quanvis etiam hodie gaudeant privilegio fori, et canonis nonnullis casibus, de quo alibi. Si quis autem in maioribus Ordinibus constitutus, matrimonium hodie de facto contrahat, nihil efficit, adstante nimirum impedimento dirimente; ipse verò poenis canonicis plectetur *cap. 1. b. tit.* cui accessit Constitutio Clementis V. in *cap. un. de Consanguinit. et Affinit. in Clementin.* Alexander III. in *praedict. cap. 1.* eos, qui in Subdiaconatu, aut aliis superioribus Ordinibus uxores accepisse noscuntur, uxores dimittere, et poenitentiam agere de commisso compelli vult per suspensionis, et excommunicationis sententiam: Clemens autem V. statuit Clericos in sacris Ordinibus constitutos matrimonia contrahentes, sententiae excommunicationis ipso facto subjacere, praecipiens Ecclesiarum Praelatis, ut illos excommunicatos publicè tandiu nuntient, seu à suis subditis faciant nuntiari, donec summo humiliter recognoscentes errorem, separentur abinvicem, et absolutionis obtinere mereantur beneficium. Benedictus XIV. poenas in praedictis locis contentas infligit etiam adversus Graecos in sacris constitutos, qui uxorem post sacros Ordines ducerent, cum antea non essent uxorati, et eos, qui uxore, quam habebant, defunctà, alii copulari praesumerent. Constitut. *Etsi Pastoralis.*

TITULUS IV.

*De Clericis non residentibus in Ecclesia,
vel Praebenda.*

Quisquis germanam beneficiorum ecclesiasticorum indolem, atque Ecclesiae constantissimam mentem calluerit, diversam haud dubiè sententiam amplexabitur de Clericorum residentia quaesitus, ab opinionibus, quae invaluerunt posterioribus saeculis, et quibus etiam hodie inhaerent plerique beneficiarii. Et quidem scio Doctorum auctoritate praedictas opiniones non destitui: an vero ex iis sint, qui in disciplina Ecclesiastica, et sententiis Canonum aprimè instructi, quid hae suadeant potius consulunt, quam inductos contra rationem mores, non ita faciliè definirem. Mihi illa tantum tradere licebit, quae praecipua sunt, et tituli explanationem expectant; qui latius edoceri cupiunt, consulat Berardum, et Van-Espenium. Nonnulla etiam inferius, prout res exigere videbitur, subjiciam.

Beneficium dari propter officium nemo est, qui ambigat: verum in officii designatione magna observatur differentia. Sunt qui putant privata Officii Divini recitatione satis se iniuncto muneri satisfacere; unde à residentia sese immunes praedicant: verissimum nihilominus est olim neminem potuisse ordinari, qui non simul adscriberetur ministerio certae Ecclesiae, cui perpetuò deserviret, et à qua nunquam recedere posset: imò nihil aliud erat quod nunc beneficium nuncupatur, quam perpetua haec certae Ecclesiae designatio, cui semper ministraret, et à qua invicem acciperet necessaria ad victum, et vestitum. Immutata sanè deinceps fuit imago beneficiorum ob varia adiuncta, de quibus inferius instituetur sermo, coeterum eadem semper mansit Ecclesiae

siae mens, eademque ingenta beneficiorum natura, uti satis ostendit Sinodus Trident. pluribus in locis.

Non eò haec tendunt, ut conficiatur idem omnibus beneficiis onus inesse: sed distinguenda sunt maiora à minoribus. Ut de onere residentiae, de quo in hoc tit. agitur, praecipuè loquamur; nemo ferè hodie diffitetur, Episcopos, et Parochos, ad eam teneri iure divino; quod et Sinodus Trident. definiisse haud negabit qui attentè consideret verba *capitis 1. in sess. 23. de Ref.* in quibus asserit praeepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini praedicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere; pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, et in coetera munia pastoralia incumbere; deinde adjiciens haec omnia nequaquam ab iis praestari, et impleri posse, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt (1). Coeteri beneficiarii tenentur ex Ecclesiasticis Constitutionibus, ex voluntate Fundatorum, atque sui ministerii natura.

Deinde distinguere etiam oportet obligationem residendi quoad poenas in iure statutas ab onere in fo-

(1) Haec controversia, quae acriter agitata fuit in Concilio Trident. primò sub Paulo III. ante *sess. 6.* deinde sub Pio IV. ante 19. et 23. definita dici nequit clarè, et expressè, loco citato: coeterum ultrò eorum sententiae adhaesserim, qui censent eam decisam fuisse virtualiter, et implicite. Argumenta, quae ab utraque contendendum parte adducta fuere, videre quis poterit apud Cardinal. Pallavicinum in *Historia Concilii lib. 7. cap. 6. lib. 16. cap. 4. lib. 12. cap. 12.* et Benedictum XIV. de *Synod. Dioec. lib. 7. cap. 1. à n. 2.* Apud eundem quis inveniet quomodo intelligenda sit dispensatio, vi cuius Episcopi, Portuensis, Ostiensis, Sabinensis, Albanensis, Praenestinus, et Tusculanus Romae commorantur Romano Pontifici assistentes.

foro conscientiae: quanvis enim nonnulli absque causa à residentia sese excusantes, non ideò incurrant poenas adversus non residentes stabilitas, ut accidit in his, qui obtinent beneficia, quae hodie simplicia vocantur, non idcirco immunes à peccato erunt, cum non omnia, quae prohibita sunt, statim etiam poenis in foro exteriori plectantur.

Quoad has attinet non levis reperitur differentia in Corpore iuris.

In Concilio Romano sub Leone IV. anni 853. Anasthadius Presbiter Cardinalis Tituli S. Marcelli, cui annexa erat cura animarum, uti et hodie est iuxta Giraldi, depositus fuit eò quod contra canonum statuta eam per quinquennium deseruisset. Huc spectat *cap. 2. b. tit.* quod occasionem praebuit nonnullis controversiis circa formam in depositione Cardinalium servandam, quae tamen huius loci non sunt.

In *cap. 3.* continetur decisio Concilii Lateran. sub Alexandro III. anno 1179. in quo statutum, quod, cum Ecclesia, aut Ecclesiasticum Monasterium committi debuerit, talis ad hoc persona quaeratur, quae residere in loco, et curam eius per se ipsam valeat exercere. Quod si aliter actum fuerit, et qui receperit, quod contra sacros canones accepit, amittat, et qui dederit largiendi potestate privetur: cui decisioni similis est Decretalis eiusdem Pontificis relata in *cap. sequenti*, in qua statutum, quod, si praesentatus ad Ecclesiam, aut Beneficium Ecclesiasticum residere contradicat, non admittatur, admissus verò possit amoveri appellatione non obstante, nisi fortè de licentia Praelati, vel studio litterarum, vel pro aliis honestis causis contigerit eum abesse. Deinde varia aliorum Pontificum hac de re in reliquis capitibus comprehenduntur decreta, in quibus privationis poena adversus non residentes decernitur; quae quidem omnia in eo conveniunt, quod nolint beneficia illis conferri, qui residendi onus impleturi non sint

sint, et collatis iam tales privandos statuunt, dissentiunt autem quoad formam in privatione servandam. In his accuratè recensendis amplius immorari non debere existimo, cum Sinodus Trident. totam rem certis regulis subjecerit. Et quidem ut paucis complectamur omnia, quae hac de re tam in *sess. 6.* quam *23.* statuta sunt, distinguenda erunt beneficia, quibus animarum cura annexa est, à coeteris: deinde beneficia, quae vocantur maiora, à minoribus. Ab his initium Sancta Sinodus sumpsit, qui maioribus Ecclesiis praesunt, ex eo, ut ipsa testatur, quod integritas praesidentium salus sit subditorum: unde illos, qui Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, et Cathedralibus Ecclesiis praefecti sunt, primum enixè ad residentiam hortatur in *cap. 1. sess. 6. de Reform.* in negligentibus poenas innovat antiquorum Canonum; deinde verò statuit, quod si iustis, et rationabilibus causis cessantibus, per sex menses continuos à suis Dioecesibus abfuerint, ipso iure amittant quartam partem fructuum unius anni, pauperibus loci, et Fabricae Ecclesiae per Superiorem ecclesiasticum applicandam: quod si aliis sex mensibus absentes perseverent, aliam quartam partem aequè applicandam eos amittere vult: crescente verò contumacia, Metropolitanum; eo autem absente, Suffraganeum antiquiore cogit ita delinquentes Romano Pontifici denuntiare, à quo severiores poenae iniungendae sint. Ne verò haec sanctio in sensu à mente sacrosanctae Sinodi alienos traheretur, ac si vigore eius quinque mensibus continuis abesse liceret praedictis Praelatis, statuit sancta Sinodus in *cap. 1. sess. 23. de Reform.* neutiquam eos, quocumque titulo fungantur, etiamsi Rom. Ecclesiae Cardinales sint, abesse posse, nisi christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiae, vel Reipublicae utilitas postulent, et hae legitimae absentiae causae à Rom. Pontifice, aut

à Metropolitano, vel eo absente, à Sufraganeo antiquiori residente, qui Metropolitanam absentiam probare debeat, in scriptis approbentur: aut nisi absentia incidit propter aliquod munus, et Reipublicae officium Episcopatus adiunctum. Deinde decernit ad Metropolitanum spectare cum Concilio Provinciali iudicare de licentiis à se, vel à Sufraganeo datis, ne quis eo iure abutatur (1). Praeterea absentias modici temporis nullatenus excedere debere iudicat spatium duorum, aut ad summum trium mensium, sive continuum, aut interruptum; neque absque causa aequa eas licere, quod conscientiae Praelatorum absentiam relinquit, et, dum oportuerit, absque ullo gregis detrimento peragendas. Denique eos hortatur, ut ab Ecclesia sua Cathedrali nullo pacto absint tempore Adventus, Quadragesimae, Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes, et Corporis Christi diebus, quibus refici maxime, et gaudere in Domino Pastoris praesentia oves debeant. Delinquentes, praeter poenas sub Paulo III. statutas in sess. nempe 6. ac peccati mortalis reatum, plectit amissione fructuum pro rata temporis absentiae, etiam alia declaratione non secuta.

Pius IV. in Constitut. *De Salute* 4. Septemb. ann. 1560. Praelatos praedictarum Ecclesiarum, et alios beneficiatos quoscumque, curam animarum habentes, qui in suis Ecclesiis non resident, eà, ultra iam recensitas, poenâ coercuit, ut decedentes testari nequitiqum possent, etiamsi specialem ad hoc facultatem haberent obtentam, et bona ipsa tanquam spolia, ad Cameram Apostolicam legitime pertinere edixit. Verum apud nos nullam vim obtinere potest quaelibet huiusmodi sanctio. *quidem ipsa ratione*

Ur-

(1) Post Urbani VIII. aliorumque posteriorum Pontificum Constitutiones locus amplius non est his, quae de Metropolitano, et antiquiori Sufraganeo statuit Concilium.

Urbanus VIII. in Constitut. *Sancta Synodus*, statuit, non licere Episcopis, aliisque maioribus Praelatis, etiam Cardinalibus, à suis Ecclesiis discedere sine licentia Papae, sub poena interdicti ingressus Ecclesiae ipso facto incurrendâ, praeter amissionem fructuum, de qua in Constitut. Pii IV. Certum praefixit terminum Episcopis in Curia morantibus, sicuti et iis, qui Romam proficiscuntur causa visitandi liminum Apostolorum.

Tandem Benedictus XIV. in Constitutione *Ad universae*, 3. Septemb. ann. 1746. ait varia ab ipso Urbano condita fuisse Decreta, ab eius Successoribus probata, circa absentiam trium mensium à Concilio toleratam, in quibus declaratum fuit non licere trimestrem absentiam praedictam coniungere, sive cum eo tempore, quo permittitur Episcopis post suam promotionem in Urbe commorari, sive cum eo, quod ad peragendam sacrorum liminum visitationem eisdem concessum est: neque fas esse absentiae tempora ita disponere, ut tres postremi menses unius anni continuenter cum tribus prioribus subsequenti; sicuti et vêtum est praedictos menses coniungere cum eo anni tempore, quo propter aeris insalubritatem alicui Episcopo permittitur extra Dioecesim degere. Denique, ne quis indulgentia Sacri Concilii per fraudem abuti posset, declaratum fuisse praedictam trium mensium vacationem intra cuiusque anni limites coerceri, ut qui eà uno anno usus non fuerit, non ideò sequenti diutius ab Ecclesia abesse valeat.

Sed et ipse praedictis poenis omnibus eam addit, ut transgressores ipso facto privati esse censentur omnibus, et singulis indultis, et privilegiis, quae forsâ ipsi tanquam Pontificio Solio assistentibus concessa fuerint; insuper declarans sub transgressorum nomine comprehendi non solum eos, qui praeter tres menses à Concilio toleratos absque le-

gitima causa, et expressa Rom. Pontificis licentia, extra suas Dioeceses commorantur, sed eos etiam qui huiusmodi licentiam falsis, et simulatis causis dolosè extorquet; aut eos, qui, illà semel legitime obtentà, praefinitum in ea tempus, et praescriptos limites excedunt.

De Curatis inferioribus, et aliis quibuscunque, qui beneficium Ecclesiasticum curam animarum habens obtinent, eadem omnino declaravit, et decrevit Sancta Synodus quoad culpam, amissionem fructuum, et poenas: ita tamen, ut quandocunque eos, causà prius cognitâ, et probatâ per Episcopum, abesse contigerit, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum cum debita mercedis assignatione relinquat; et discedendi licentiam in scriptis, gratisque concedendam ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa, non obtineant.

Pius V. in Constitutione *Cupientes* 11. Julii ann. 1568. Parochos, aliosque, quibus animarum cura inest, si hanc legem residentiae transilient, coerceri voluit ab Episcopis, et aliis locorum Ordinariis, etiam tanquam Sedis Apostol. Delegatis, censuris, et poenis, etiam pecuniariis, ac privatione beneficiorum appellat. *remota*.

Quavis adeo clara sit, et expressa praedicta Concilii sententia, refert nihilominus Giraldi Rectores Dioecesis Tolitanae consuluisse Sacram Congreg. anno 1573. an eis liceret suas Parochias relinquere, non tamen ultra duos menses, absque Episcopi licentia, proponendo legitimas absentiae causas, et idoneo Sacerdoti illarum curam interim committendo; quod Sacra Congreg. censuit eis minimè licere. Imò nec posse per hebdomadam eos abesse, quibus animarum cura incumbit, nisi causâ ab Ordinario cognitâ, et probatâ, respondit Congregatio anno 1604. Aequè censuit solam distantiam loci etiam cum iusta causa discedendi non excusare Parochum, ut

ut abesse possit sine licentia in scriptis obtenta, nisi talis necessitas repente se offerat: quo casu quamprimum de discessu, et necessitate, Ordinarium certiozem faciendum esse, ut videre est apud eundem in *Summa Constitut. quae accesserunt Decretis Concilii Tridentini*.

Deinde ex iis, quae in aliis eiusdem Sacrae Congregationis responsis continentur, non licet Parochis, qui nocte in Paraecia resident, summo mane Missam celebrare, et in Civitatem, aut Oppidum finitimum se conferre, et in eo diurno tempore commorari tota, vel maiore anni parte, quanvis in Ecclesia habeant idoneos substitutos; aut è converso nocturnum tempus extra Paraeciam transigere, diurnum verò in ea. Sed et tenentur domum Paraecialem habitare, si habeant, aliàs propinquiorem; iuxta limites Parochiae. Canonici, seu Dignitates obtinentes Parochiales in titulum, distantes per unam, aut dimidiam leucam à Cathedrali, cogendi sunt ad residentiam, quin sufficiat diebus festis ad Parochiales accedere, et ibi Sacramenta ministrare. Parochi ad nutum amovibiles aequè tenentur ad residentiam, ac perpetui. Idem est in Coadiutoribus. Non satis facit suae conscientiae Parochus, qui iustam habet causam discedendi per duos menses, si petat licentiam, iurans se gravem causam habere, quam ostendere non expedit, ut sic petità licentiâ abesse possit, licet Episcopus non concedat; neque is, qui rationabilem causam expressit, quam tamen rigidus Pastor non aequum iudicat, aut fictam censet, cum vera sit: licet in hoc casu recurrere possit ad Superiorem. Facultas Episcopo tributa cognoscendi, et approbandi absentiae causas, competit etiam Praelatis inferioribus nullius Dioecesis. Tandem neque ob aetatem senilem, adversam valetudinem, aut exiguum Parochianorum numerum excusatur Parochus à residentia. Diutius in his immo-

rari libuit, ne indulgentiores Parochi in re gravissima, atque periculis undique plena existant, aut sanctissimas damnare leges audeant, quibus hodie residentiam urgeri conspiciamus.

Quodnam sit ferendum iudicium de coeteris omnibus beneficiatis, quibus animarum cura annexa non est, sive Canonici sint Cathedralium, aut Collegiarum Ecclesiarum, sive inferiorum ministerio adscripti, facile percipiet qui non dubitaverit nullum omnino, quantumvis tenue, beneficium esse, quod personalem residentiam de iure non requirat: unde optandum quammaximè foret, ut provissi de beneficiis quibuscumque non tantum de iniuncta sibi residentia provisionis tempore monerentur, sed deinceps ad eam poenis adigerentur constantissimè. Cautum id fuit in Concilio Trident. *sess. 6. de Reform. cap. 2.* de omnibus beneficiis obtinentibus, quae de iure, vel consuetudine personalem requirunt residentiam: ex quibus verbis non rectè quis inferret adesse beneficia propriè talia, quibus non insit residendi onus, quanvis subesse queant iustae causae à residentia excusantes. Deinde in *sess. 24. de Ref. cap. 12.* postquam asseruerunt Concilii Patres Dignitates in Ecclesiis, praesertim Cathedralibus, ad conservandam, augendamque Ecclesiasticam disciplinam fuisse institutas, ut, qui eas obtinerent, pietate praecellerent, atque Episcopos operà, et officio iuvarent, statuunt non licere iis, qui in eisdem Cathedralibus, aut Collegiatis obtinent Dignitates, Canonicatus, Praebendas, aut Portiones, vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis, ultra tres menses quolibet anno à suis Ecclesiis abesse, salvis nihilominus illarum Ecclesiarum constitutionibus, quae longius servitii tempus requirunt: alioquin primo anno non residentes puniri volunt privatione dimidiaë partis fructuum, quos ratione etiam Praebendae, ac residentiae fecerunt suos: quod si iterum

eàdem negligentia usi fuerint, statuunt privari eos debere omnibus fructibus, quos eo anno lucrati fuerint: crescente verò contumacia iuxta praescripta Canonum contra eos procedendum.

Leges nostrae nihil antiquius habuerunt, quam ut ad residentiam personalem omnes Ecclesiarum Administratos adigerent, etiam ante tempora Concilii Trident. uti vidè est in *lib. 1. Nov. Recop. tit. 3.* unde quoties prohibent beneficia exteris hominibus conferri, illud gravissimum inter alia incommoda, ex huiusmodi provisionibus oriri profitentur, quod Canonicae circa residentiam regulae contemnuntur. Quàm accuratè post praedictum Concilium eandem Reges nostri saepius iniunxerint, hodiernis praecipuè temporibus, palàm omnibus est: inter alias autem ad id spectantes ea utilissima cuilibet videbitur sanctio, qua Ecclesiastici in Regia Urbe commorantes in suas Ecclesias redire coguntur, sicuti et Summi Pontifices Innocentius XIII. et Benedictus XIII. edixerunt de Ecclesiasticis Romae degentibus; ita enim fit, ut Ecclesiis, animarumque saluti, nullum generetur praedudicium, et ut censi nullatenus valeat plus in collatione Dignitatum tribui importunis adstantium precibus, et artibus, quàm illorum virtuti, et merito, qui iniuncto sibi muneri unicè intenti sunt, probè scientes quantum à mente Canonum abhorreant ambitus, et studia, quibus non pauci quosdam veluti gradus in Ecclesia sibi parant, et effingunt, per quos tandem deveniendum sit ad culminarum, non aliter ac si de rebus penitus saecularibus ageretur.

Supervacaneum haud dubiè foret animadvertere, longè à praecepto residentiae adimplendo eum fore, si quis inveniatur, qui existimet, se materiali residentia in loco, aut etiam Ecclesiae suae frequentatione satisfacere, quanvis fini residentiae non intendat, qui in labore consistit assiduo, atque salu-

lute animarum modis omnibus procuranda.

Quae lucusque exposita sunt non obstant, quominus in Praebendis, et Dignitatibus, aliisque Beneficiis constituti, nonnunquam à residentia liberi sint ex iustis causis à Canonibus praescriptis; veluti si quis cum licentia Episcopi absit causa studiorum, de quo alibi opportunius redibit sermo; aut si Ecclesiae propriae negotium alibi gerendum ipsi mandetur; vel si in servitio maneat Pontificis, aut Episcopi: coeterum et hi privantur distributionibus quotidianis.

TITULUS V.

De Praebendis, et Dignitatibus.

Si in qualibet materia verum est vix erroribus immunem eum fore, qui non ab ipsa sui origine illam traducat, et gradatim consideret, nemo non fatebitur, praesertim id accidere in re beneficiaria, de qua sermo est in hoc tit. et sequentibus: cum enim hodierna beneficiorum imago longè ab illa distet, quae pristinis temporibus conspicebatur, et ipsa novam formam induerint quotiescunque immutata fuit peculii ecclesiastici administrandi ratio, neque Praebendarum, et Dignitatum origo, neque singularum cuiusque beneficii proprietatum ratio percipi potest sine harum rerum notitia. Eam igitur hic paucis praemittere non pigebit; atque, ut claritati consulam, peculii ecclesiastici administrationem considerabo iuxta diversa tempora, premens vestigia eruditissimi Berardi.

Constat Apostolos, exemplo Christi Domini edoctos, habuisse loculos, et peculia redacta ex oblationibus fidelium, et pretiis rerum venditarum, quae deferebant ad pedes Apostolorum iuxta illud Act. Apostolorum: *Multitudinis autem credentium erat*

cor

cor unum, et anima una: nec quisquam eorum, quae possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia:: Quotquot autem possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quae vendebant, et ponebant ante pedes Apostolorum. Ex his tribuebantur necessaria, non solum Ecclesiae Ministris, verum etiam coeteris fidelibus indigentibus, primò quidem ministerio Apostolorum, deinde septem Diaconorum, quos elegerunt, ne ipsi curà rerum temporalium distraherentur à verbi Dei praedicatione: nam crescente numero discipulorum factum est murmur Graecorum adversus Hebraeos eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduae eorum: convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt: non est aequum nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis, considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem plenos Spiritu sancto, et sapientia, quos constituamus super hoc opus: nos verò orationi, et ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine, et elegerunt Stephanum, Philippum, Prochorum, Nicanorem, Timonem, Parmenam, et Nicolaum.

Nihil penè habebat Ecclesia ante Constantinum praeter has oblationes: licet enim ex decretis, quibus Constantinus M. praecepit, ut Ecclesiis restituerentur bona immobilia ipsis in persecutionibus ablata, evincatur, habuisse ante eum bona etiam immobilia, tamen, ut ait Berardus, in brevioribus tantum quibusdam inducis id accidere potuit, cum constet Ecclesias, atque fideles omnes in persecutionibus bonis omnibus spoliari immaniter consuevisse, et aliunde Ecclesia erat Collegium illicitum, adquirendi incapax ex legibus Romanis.

Praebebantur praesertim quae necessaria forent iis, qui fervente persecutione in carcere, aut captivitate, vel exilio detinebantur. Magna etiam habebantur

be-

bebatur cura infantium expositorum, et pauperum: verum non referebantur in classem pauperum nisi ii, qui morbo, aut annis victum sibi amplius parare non poterant, uti apparet in libro Constitutionum Apostolicarum (1).

Pace Ecclesiae reddita à Constantino M. adaucta sunt patrimonía Ecclesiarum, praecipuè ex bonis Christianorum, quae sub Ethnicis Imperatoribusisco fuerant addicta. Coeperunt tunc Subdiaconi adiuuare Diaconos in administratione: stabiliti quoque fuere Oeconomi ex praescripto Concilii Chalcedonensis medio saeculo quinto coacti; quod tamen non de prima Oeconomorum institutione, sed de prima in hanc rem lege, saltem generali, intelligi debere censeo, nam in plerisque Ecclesiis etiam ante praedictum Concilium Oeconomos fuisse dubitare non sinunt ipsius verba, dixerunt enim Patres canone 26. *Quoniam in nonnullis Ecclesiis, ut saepe à nobis auditum est, Episcopi absque Oeconomo tractant res ecclesiasticas, placuit omnem Ecclesiam Episcopum habere*

tem
(1) Constitutionum Apostolicarum Collectionem S. Clementi falso tributam receptam iam apud omnes est: verum uti affirmat Morinus de Poenitent. habenda est tanquam imago illius disciplinae, quae viguit in Ecclesiis Orientis ante tempora Constantini M. Constitutionum Auctor (ait Salmonius de Studio Concilior.) ea tantum collegerat, quae acceperat ab Apostolis tradita; quibus deinde Conciliorum Orientalium canones adiuncti sunt. Observandum est hoc loco (subiungit) Collectionem hanc magnae antiquitatis auctoritatis fuisse apud Graecos; apud Latinos non item; quin et ab ipsis Graecis mox fuisse rejectam in Concilio Trullensi, tanquam librum, qui, cum ab Haereticis fuerit corruptus, non erat nisi magna animi provisione legendus. Observat etiam Fleury in Tractu de Moribus Christian. quod de pauperibus asseruimus. Christiani hominis munus esse credebatur (addit ex Origine) non tantum sibi, sed et aliis indigentibus labore manuum suarum victum quaerere. Legibus quoque civilibus strictè prohibebantur mendicare quibus satis adesset roboris ad laborandum, ut apparet ex titulo Códicis de Mend. valid.

tem ex proprio Clero Oeconomum habere, ut neq sine testibus sit Ecclesiae administratio, nec ideò res eius dissipentur, et probum, ac dedecus Sacerdotio inuratur. Religiosa huius canonis observantia in Hispania apparet ex Concilio Hispalensi II. quod coactum fuit anno 619. Praeside S. Isidoro eiusdem Ecclesiae Praelato, sanctitate, atque doctrina maximè conspicuo, et ex Toletano IV. anni 633. cui praesedit aequè ipsemet Isidorus. Apud Latinos frequenter Oeconomi nuncupati fuere *Vice Domini*. Eadem tamen adhuc mansit ratio administrationis; nimirum spectabat ea ad Successores Apostolorum Episcopos, utebantur autem hi ministerio Diaconorum, Subdiaconorum, et Oeconomorum, iuxta canonem 25. *Concilii Antiocheni anni 341.* et alios, in quibus universa bona Ecclesiae sub Episcopi potestate constituntur.

Interea frequentes erant quaerellae nonnullorum Clericorum, quibus non semper fida, et aequalis videbatur tributio sportularum, quae cuique per hebdomadas, aut menses domum mittebantur in sui congruam sustentationem. Incommodo huic non aliter melius occurri posse censuit Eusebius Episcopus Vercellensis, quam statutà inter Clericos vità communi. Exemplum Eusebii sequuti sunt alii Episcopi, praesertim verò Augustinus in Ecclesia Hipponensi, qui et certam conscripsit regulam à Clericis suis servandam.

Saeculo sexto dissolvi coepit vita communis in plerisque Ecclesiis: apparuit quoque prima imago beneficiorum, quae hodie conspiciuntur: cum enim plurimi Clerici profiterentur vividus se Ecclesiae deservituros, si separatim vivere permitterentur, concesserunt eisdem Episcopi nonnulla Ecclesiarum praedia in usufructum, quod probatum fuit à Concilio Agathensi anno 506. Ea occasione penitus dissociata fuit vita communis in quibusdam Ecclesiis, retenta in aliis.

Incursum Barbararum Gentium, quae à Regionibus Septentrionalibus procedentes, Romanum Imperium evertere conatae sunt à fine saeculi quarti, in causa fuere, ut disciplinae Ecclesiasticae habentiae laxari inciperent; quod lugebant Patres Concilii primi Bracarenensis, sive Bragensis in Hispania *ann. 411.* Sed et illud accedebat, quod adactus mirum in modum fuisset numerus Christianorum sub Constantino, cessassetque instantis mortis trepidatio, quae sub Ethnicis Imperatoribus vigilantiores Christianos omnes reddebat. Invasit ferè universos supina rerum omnium ignoratio; cui si quis in Hispania adiungat damna undique strepentis belli ob diram Saracenorum tyrannidem, quae deinde successit, non mirabitur depravatos omnino saeculis sequentibus Cleri, imò universi Christiani Coetus mores.

Praelati Ecclesiastici medelae huic morbo adhibendae intenti, cogitarunt saeculo undecimo de restauranda vita communi; quod et assequi sunt in multis Ecclesiis: verùm eà iterum dissolutà, bona Ecclesiastica divissa fuere, et erecta in titulos, unde proflexerunt hodierna beneficia sub nomine Praebendarum.

Si quaeratur quando desierint Oeconomi, quorum supra meminimus, respondebimus certò id non constare. Admodum verisimile est, ut ait Van-Espenius *Iuris Ecclesiast. Univers. part. 2. tit. 36. cap. 1. n. 29.* sensim id contigisse postquam administratio rerum ecclesiasticarum ad singulos Beneficiatos devoluta est, manente penes Episcopos sola administratione, et dispensatione immediata bonorum ipsius Episcopatus; licet verum sit improprie devolutam ad Beneficiatos dici à Van Espenio huiusmodi dispensationem, vel administrationem, et de illis solum rebus ecclesiasticis intelligi hoc debere, quae unicuique Beneficio assignata sunt.

Hanc Oeconomorum constitutionem Sede vacante in-

innovavit Sinodus Trident. *sess. 24. de Ref. cap. 16.*

Hucusque dicta intelligenda sunt de Ecclesiis Cathedralibus, et Collegiatis; nam aliud obtinuit in Parochialibus, ut dicemus in *Tit. de Paraeciis.*

Ex his principiis eruenda sunt non solum natura beneficiorum, eorumque proprietates, sed etiam origo Dignitatum, et Officiorum, quae conspicimus in Ecclesiis Cathedralibus, et Collegiatis.

Et quidem satis apparet ex eisdem fuisse semper, imò et esse debuisse in Ecclesia beneficia, si eo nomine intelligimus militiam hanc sacram, cui deputati perpetuò Ecclesiae deservire debeant, et à qua invicem accipere possint necessaria ad victum, et vestitum: si autem hodiernam beneficiorum formam consideramus, iuxta quam cuique beneficiario competit ius certam reddituum quantitatem percipiendi, et administrandi, constat eam primitus saeculo sexto apparuisse, neque tamen eidem locum esse potuisse quotiescunque restaurata, aut instituta fuit in Clero vita communis exemplo Monasticae.

Colligitur ex eisdem nihil magis absurdum esse, quam dicere beneficia consistere in fructuum perceptione, quibus pro lubitu uti possint beneficiarii, cum Ecclesia nusquam plus conferre voluerit suis Ministris, quam necessaria ad sui sustentationem: quavis enim quandoque permisserit ad sedandas querelas, et contentiones, ut ipsi eam desumerent ex certis praediis, id tamen immutata non potuit Ecclesiae intentionem, aut bonorum Ecclesiasticorum naturam. Illud hic omittere obiter nolim, etiam post adaucta Ecclesiarum patrimonia suaderi Clericis consuevisse, ut necessaria ad victum, et vestitum sibi quaerent ex labore manuum suarum, postquam muus sibi in Ecclesia iniunctum obissent, ut patet in Concilio Carthagin. IV. in canonibus 51. et 52. in quibus haec leguntur: *Clericus victum sibi, et vestitum artificio-* //

lo, vel agricultura, absque officii sui detrimento pa-

ret. Clericus quantum libet verbo Dei eruditus, artificio victum quaerat: quod et Episcopus, atque Presbiteros fecisse tradunt S. Epiphanius, et Basilius, et notabiles valdè in hanc rem inter alia monumenta Epistolae Agathonis Papae, et Concilii Romani ad Imperatorem Constantinum cognomento Pogonatum.

Agnoscutur aequè ex praedictis quantum abhorreat pluralitas beneficiorum à germana eorum natura. Sanè in conspectu antiquae disciplinae, cui non videatur absurdum, ut quis intendat ministerio duarum Ecclesiarum adscribi, aut stipendia duobus debita sibi soli tribui? at verò, immutata beneficiorum formâ, prioris disciplinae spiritum non abiecit, nec unquam à se abjiciet Ecclesia. Vel una lectio *Extravagantis unice Ioannis XXII. in hoc tit.* et decretorum Trident. in *sess. 7. de Reform. cap. 2. et 4. et sess. 24. cap. 17.* sufficeret, ut discerent plurium beneficiorum amatores quam parum fidendum sit vulgaris opinionibus, receptisque nonnullis distinctionibus, quales illae sunt, in quibus traditur posse unum beneficium obtineri in titulum, et aliud in commendam; item esse quaedam beneficia uniformia, alia difformia. Permissit quidem Ecclesia urgente necessitate, aut magna utilitate, quod beneficium in commendam ei tribueretur, qui aliud haberet in titulum: verum etiam est maiorem adesse deformitatem in cumulatione beneficiorum quorundam, quam in aliorum: denique, non cuiusque pluralitati impositas esse in iure poenas: coeterum dum non de poenis in foro exteriori inflegendis agitur, sed de periculo animae, dicendum constanter est omnia beneficia, sicuti obligant ad residentiam, ita (etiam hac causa seposita) esse incompatibilia: excepta sanè Ecclesiae necessitate, aut utilitate, et causis, quae recensentur in Concilio Trident.

Uterius progredi non possum, quin hîc Tyrones moneam cavendum esse à Berardo, dum hac de

re

re agens in *tom. 2. de Univ. Iure Ecclesiast. Dissert. 1. cap. 5.* atque ostendens distinctionem, iuxta quam vulgò asseritur obtineri posse unum beneficium in titulum, et aliud in commendam, nusquam canonicis confirmatam; neutiquam huic regulae obstare ait *caput 54. de Electione*, ex eo quod, quando ibi traditur, Archidiaconum, de quo agebatur, potuisse praefata forma duo beneficia obtinere, non in his ius constituatur, sed enarretur factum, et explicetur quid Archidiaconus allegaret sui excusandi gratia; nam deceptum hac in re fuisse virum aliqui diligentissimum facillè fatebitur quisquis praedictum caput attentè legerit. Agebatur illo loco de inframanda electione Archidiaconi in Episcopum Rothomag. ex eo quod contra statuta Canonum, praecipuè in Concilio generali, plures obtineret Paraeciales Ecclesias in suae salutis, et multarum animarum dispendium; electus autem sese excusare nitebatur, tum asserens se non credidisse Archidiaconatum, quoungebatur, habere curam animarum, tum indulgentiam quandam praetendens: Gregorius IX. eam reputavit invalidam, cum in ea (ait) falsitatem suggererit, et suppresserit veritatem: suggestit enim quod praedictas Paraeciales Ecclesias, antequam fuisset in Archidiaconum assumptus, canonicè fuerat assequutus, cum nullus potuerit plures Paraeciales Ecclesias obtinere, nisi una penderet ex altera, vel unam intitulatam haberet, et alteram commendatam; unde (concludit S. Pontifex) cum idem utramque illarum intitulatam haberet, ipsas nequivit canonicè habuisse. Clarius sanè exprimere non poterat S. Pontifex obtineri posse canonicè unam Ecclesiam in titulum, et aliam in commendam: apparet etiam manifestè quid Archidiaconus allegaret in sui excusationem: rectius propterea, ni fallor, egisset Berardus, si sententiam capitis candidè agnoscens, cogitasset de adhibenda congrua inter-

pre-

pretatione. Negari haud potest sacris canonibus minime improbari quod habenti unam Ecclesiam in titulum, alia in commendam committatur ad tempus, dummodo iustissimae illae causae adsint, ob quas saepius id à primis ferè saeculis factum constat: unde generaliter asserere potuit Gregorius IX. quem posse habere duas Ecclesias, unam titulata, aliam autem in commendam, quin inde conficiatur probavisse S. Pontificem abusum duas Ecclesias in perpetuum obtinendi efficto commendae praetextu, et nulla ex his adstante circumstantiis, in quibus per canones licebat; quales sunt, si vacante Ecclesiâ Praelato finitimo interim ea commendetur; si probo undique alicui viro Ecclesia, aut Monasterium ad tempus committatur ad restaurandam sua solertia, et cura colapsam in eis disciplinam: denique, si Episcopo ab hostibus è sua Sede ejecto commendetur alia Ecclesia, cui ministret, et ex qua desumere valeat congruam sui sustentationem, quin Episcopus esse desinat illius, à qua fuisset defectus. Deinde cum in *cap. 54. de Electione* res esset de infirmamanda electione Archidiaconi eo quod plures haberet Ecclesias contra Concilii generalis praescriptum, et quia Innocentius III. eam inflixerat poenam in obtinentes plura beneficia, aut dignitates, ut ad superiores eligi non possent, ut patet in *cap. 18. b. tit.* forsàn Gregorius IX. non existimavit illa sanctione comprehendi eum, qui plures quidem haberet Ecclesias, sed unam titulata, et aliam in commendam: nam multitudo delinquentium in causa erat, ut modo indulgentius ageretur cum plurium beneficiorum amatoribus; et superius animadvertimus, tam in hac re, quam in residentia distinguendum esse periculum animae à poenarum in foro exteriori impositione. Sed de his iam loquamur.

Saeculo duodecimo nulla statuta erat poena in eos, qui beneficia plura obtinebant; unde magnus

oriebatur abusus. Primus Alexander III. coepit illi occurrere; sed mitius egit pro multitidine delinquentium, ut videre est in *cap. 7. 14. et 15. b. tit.* nam eum, qui duo beneficia obtinèret, altero contentum, aliud dimittere voluit. Severior fuit Innocentius III. in *cap. 18. et 28. b. tit. et in 9. de Conces. Praeb. et Eccles. non vacantis*; in quorum secundo haec sententia continetur, ut quicumque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure privatus: et si fortè illud retinere contenderit, etiam alio spoliatur. Deinde idem in Personatibus observandum esse decrevit, addens, ut in eadem Ecclesia nullus praesumeret habere plures Dignitates, aut Personatus, etiam si curam non habeant animarum. Durius adhuc se gesserunt Bonifacius VIII. in *cap. 32. de Praebend. in 6.* et Ioannes XXII. in *Extrav. un. huius tit.* Tandem confecta res fuit in Concilio Trident. locis nuper citatis. Et quidem in *ses. 7. de Refi. cap. 2.* statuitur neminem quacunque etiam dignitate, gradu, aut praeceminentia praefulgentem, plures Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias in titulum, sive commendam, aut alio quovis nomine contra sacrorum Canonum instituta recipere, et simul retinere posse, cum valde felix sit ille censendus, cui unam Ecclesiam bene, ac fructuosè, et cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit: unde unâ, quam maluerint, retentâ, alias dimittere eos compellit; simul decernens, nisi id intra statuta tempora efficiant, tales Ecclesias eo ipso vacare esse censendum, ultimò obtentâ duntaxat exceptâ. In *capite 4. eiusdem sess.* innovatur *cap. 28. Innocent. III. in hoc tit.* quoad beneficia curata, seu alias incompatibilia. Denique in *cap. 17. sess. 24. de Reform.* agens de coeteris omnibus, asserit primò Sancta Synodus ecclesiasticum ordinem perverti, quando unus plurium officia occupat Clericorum, sacrisque cano-

nibus cautum fuisse neminem oportere in duabus Ecclesiis conscribi. Præ oculis hic habuisse videtur Sancta Sinodus incommoda, quæ ex pluralitate beneficiorum oriri dolebat Ioannes XXII. in *citata Extrav.* dum aiebat unum, qui unicum, quanvis modicum, vix officium implere sufficeret, plurimorum sibi stipendia vindicare, quæ multis litteratis viris, vitæ puritate, ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui medicant, possent abunde sufficere aequâ distributione collata: habentibus ipsa beneficia parari vagandi materiam: divinum cultum minui: hospitalitatem in ipsis beneficiis debitam non servari: dum ipsi non resident, libertates Ecclesiarum multipliciter collabi: ruinis patere aedificia: curam animarum negligi, et vitiorum sentibus fomentum periculosè præberî. Verum quoniam multi (subiungit Concilium) improbae cupiditatis affectu, se ipsos, non Deum decipientes, ea, quæ benè constituta sunt, variis artibus eludere, et plura simul beneficia obtinere non erubescunt: damnat Sinodus his verbis cunctas opinionum, ac distinctionum, quarum supra meminimus, adventiones; atque statuit, ut in posterum unum tantùm beneficium ecclesiasticum singulis conferatur, quocunque titulo, etiamsi Cardinalatus honore personæ ipsæ fulgeant. Si autem illud beneficium ad vitam eius, cui confertur, honestè sustentandam non sufficiat, licere decernit nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrunque personalem residentiam non requirat, eidem conferri; hæcque non modo ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam ad alia omnia beneficia tam saecularia, quam regularia quaecunque etiam commendata pertinere, cuiuscunque tituli, aut qualitatis existant.

Sed neque prædictæ Conciliares sanctiones aditum omninò intercludere valuerunt ambitioni plura beneficia obtinere cupientium; nam, ut Menander, caecæ sunt divitiæ, ac se insipientes excaecant: unde et

no-

novæ inventæ sunt distinctiones, de quibus videri potest Berardus *tom. 2. de Univers. Iur. Eccles. Dissert. 1. cap. 5.* neque enim mihi plus immorari licet.

Postquam beneficia novam, quam diximus, formam induere, necessum fuit providere, ne beneficiati ob defectum congruæ sustentationis mendicare cogentur cum maximo status sui dedecore, neve ipsis vagandî præberetur occasio: hinc pluries statutum fuit, ut nullus Episcopus Clericum ordinaret absque titulo sufficienti, aliàs tribuere illi cogere- tur necessaria ad sui sustentationem, ut apparet in *cap. 2. 4. et aliis b. tit.* cum tamen Alexander III. in *praedict. cap. 4.* dixisset Episcopum, qui sine titulo aliquem in Presbiterum, aut Diaconum ordinaret, tandiù ei necessaria subministrare cogendum donec in aliqua Ecclesia convenientia stipendia Clericalis militiæ ipsi assignaret, nisi talis ordinatus de sua, vel paterna hæreditate subsidium vitæ posset habere; cumque probata deinde hæc exceptio fuisset ab Innocentio III. in *cap. 23. b. tit.* inducta fuit ignota ad illa usque tempora ordinandi ratio, titulo nempe Patrimonii, de quo videnda sunt constitutio Gregorii IX. in *cap. 45. de Simonia*, et Decretum Trident. in *sess. 23. cap. 16. et sess. 21. cap. 2.* Cautum aequè fuit nemini licere pro lubitu relinquere beneficium, cuius titulo fuisset ordinatus; idque, tum ob dictam causam, tum etiam quod ita exigeret una ex proprietatibus beneficiorum, quæ in eo consistit, quod sui natura perpetua sint: unde neque propria auctoritate permutare permittitur, *cap. 8.* Tandem neque divisionem pati debent, aut sectionem, ut traditur *eod. cap.* et dicitur inferius *tit. 12.*

Animadvertere hic iuvat, in conspectu decretorum Concilii Trident. quæ retulimus, facilè cuilibet esse agnoscere abrogata, aut derogata mansisse plura huius tituli decreta, quæ disciplinam exhibent priorem; unde Tyrones utramque semper inter se

Tom. II.

E

con-

conferant velim, ne capita omnia, in quibus hoc accidit, adnotare cogamur. Illud minimè praetermittendum duximus, plura, sive in Collectione Gregorii IX. sive in Sexto, Clementinis, et Extravagantibus, sub hoc titulo extare capita, in quibus probantur expectativae, et mandata de providendo, quae prohibita fuere in Synodo Trident. et adversantur Concordatis à Regibus nostris initis cum Sede Romana.

Secunda huius tituli pars est de diversis beneficiorum speciebus, quae conspiciuntur in Ecclesiis Cathedralibus, et Collegiatis; eaque non mediocrem accipit lucem ex his, quae initio diximus circa peculiis ecclesiastici administrationem, et multiplices vitae Clericorum variationes. Horum beneficiorum quaedam dicuntur Dignitates, alia Personatus, alia Officia, reliquis sub generali nomine Canoniatuum contentis. Vocantur Dignitates quae habent praestantiam cum aliqua iurisdictione; Personatus, si dignior illis sedes sit absque iurisdictione; denique Officiis inest speciale aliquod munus sine iurisdictione, aut sedis praerogativa. Et haec quidem generalis traditio est; quoties autem de singulis quaeritur, consulendae sunt cuiusque Ecclesiae consuetudines, et statuta, cum in aliis Dignitas dicatur, quod in aliis appellatur Personatus; quae voces etiam in iure non semel confunduntur. Sic quoque animadvertimus in quibusdam Ecclesiis plura in aliis pauciora ex his beneficiis existere. De singulorum origine hic agere longum foret: tantum addam quorundam ex eis primam institutionem non alibi quaerendam, quam in vita communi Clericorum; cum enim ordinata esset ad exemplum monasticae, inducta in eam sunt nomina officiorum quae in Monasteriis frequentabantur, qualia sunt Decani, Praepositi, Prioris, Abbatis.

Assignantur etiam aliae beneficiorum divisiones,

ut

ut in regularia, et saecularia; titulata, et commendata; receptitia, et non receptitia; perpetua, et ad nutum amovilia; patrimonialia, et libera; denique in maiora, et minora; quae satis ex ipsis nominibus percipiuntur, et insuper declarandae deinceps sunt, prout exigit subjecta materia.

TITULUS VI.

De Clerico aegrotante, vel debilitato.

Quae hucusque dicta sunt de onere residentiae, atque poenis adversus non residentes stabilitis, haud intelligenda sunt de illis, qui morbo, aut senio confecti, ministrare amplius nequeunt; nam his dandus est ab Episcopo Coadiutor cum competenti dote, simul relinquendo impedito Clerico necessaria ad sui congruam sustentationem.

Quaenam quantitas assignanda huiusmodi Coadiutori, aut Vicario sit ut sciatur, attendenda apud nos est Bulla *Apostolici ministerii*: si vero quaestio oriatur de bonis, ex quibus ea desumenda sit, primo videtur inspiciendum an beneficium impediti sufficiens ad hoc sit post-tributam beneficiario partem ad sui sustentationem necessariam, cuius prima semper habenda est ratio: in eius defectu cogendi illi sunt, qui decimas percipiunt; qui ad ministrorum sustentationem aliter obligati sunt; aut denique Parochiani, iuxta regulam, quae traditur quoties agitur de Ecclesiis aedificandis, aut restaurandis.

Episcopo impedito aequè dandus Coadiutor est: et quidem à Metropolitanano iuxta *caput 5. huius tituli*. verum ea facultas reservata S. Pontifici est per posteriorem Bonifacii VIII. Constitutionem in *cap. un. b. tit. in 6.* Deducitur ex eodem textu Episcopum, aut Clericum impeditum renunciare, aut cedere mi-